

Hoe kiest een leerling voor zijn/haar beroep en opleiding?

Metje Jantje Groeneveld - projectleider onderwijs bij Hiteq.

Hiteq selecteert en ontsluit actuele kennis, volgt trends en ontwikkelingen. Brengt adviezen uit en creëert toekomstscenario's die inzicht geven in te verwachten ontwikkelingen. Hiteq richt zich vooral op de sector techniek, maar neemt ook ontwikkelingen in andere sectoren mee in haar onderzoeken.

De afgelopen tijd heeft Hiteq een aantal onderzoeken gepubliceerd, waaronder:

- Kenmerkend vmbo
 - Kenmerkend mbo
 - Ouders@mbo: wie zijn de ouders van mbo'ers
 - Uitgesloten! Sociale uitsluiting bij laagopgeleide jongeren in Nederland.
- Alle onderzoekrapporten zijn gratis te bestellen bij Hiteq (www.hiteq.org).

In kenmerkend vmbo en kenmerkend mbo is nagegaan in hoeverre vmbo en mbo-leerlingen overeenkomen met de generatie Einstein zoals die door Jeroen Boschma en Inez Groen is beschreven. Met de generatie Einstein worden jongeren bedoeld die na 1988 zijn geboren. Uit het onderzoek van Hiteq blijkt dat vmbo én mbo leerlingen niet overeenkomen met de generatie Einstein. Vmbo en mbo leerlingen leren anders, oriënteren zich anders, stellen andere eisen aan docenten en onderwijs en zitten in andere netwerken. Ouders hebben veel invloed op keuzes van deze jongeren. Mbo-deelnemers niveau 3 en 4 naderen de generatie Einstein enigszins, maar vertonen toch ook nog veel verschillen.

Bovenstaande constatering hebben invloed op de keuze voor opleiding, school en beroep van vmbo- én mbo-leerlingen.

Bij de schoolkeuze is de afstand naar de schoolbelangrijk. (V)mbo deelnemers blijven in de eigen omgeving en kiezen eerder voor een andere opleiding dicht bij huis dan voor een gewenste opleiding verder van huis.

Bij de vraag welke opleiding gekozen wordt spelen een aantal factoren een rol:

- Past deze opleiding bij mij? (dit geldt vooral voor meisjes en allochtone leerlingen)
- Wat is het werkperspectief? (hier maakt geslacht en afkomst geen verschil)
- Kan ik me de opleiding nog veel kanten op?

Voor mbo-leerlingen speelt daarnaast de vraag wat voor werk ze met de gekozen opleiding in de toekomst kunnen gaan doen. VMBO-leerlingen houden zich nog niet bezig met deze vraag.

In hun afdelingskeuze (na het twee leerjaar) willen vmbo-leerlingen in het algemeen zoveel mogelijk opties open houden. Daarom kiezen ze eerder voor een economische afdeling dan voor een technische. Bij deze, en latere keuzes, hebben leerlingen vaak geen idee wat hen in de opleiding te wachten staat.

Leerlingen weten over het algemeen niet wat hun ouders doen of kunnen daar geen omschrijving van geven. Dit komt mede doordat beroepen allerlei namen hebben die niets zeggen over de inhoud van het beroep, en omdat de inhoud van een beroep geen onderwerp van gesprek is tussen ouders en kinderen.

Ouders vormen bij de keuze van leerlingen de belangrijkste informatiebron. Niet alleen bij de keuze van een afdeling in het vmbo, maar ook bij de keuze van een vervolgopleiding.

Op de vraag: van wie heb je informatie gekregen toen je voor een vervolgopleiding moest kiezen antwoorden vmbo-leerlingen:

- Van docenten/decaan
- Van ouders
- Open dag

Op de vraag wie de belangrijkste informatiebron was antwoordde de meeste leerlingen: mijn ouders. Op basis van dit gegeven moeten scholen geadviseerd worden vooral ouders te betrekken bij de voorlichting over opleidingen en vervolgonderwijs en hen mee te nemen bij

het bezoeken van bedrijven en open dagen.

Leerlingen gaven aan geen informatie te hebben gekregen van beroepsbeoefenaars (terwijl die informatie als ze die wel krijgen erg belangrijk gevonden wordt), bedrijven en internet. Vooral de laatste bron wordt door leerlingen opvallend weinig geraadpleegd. Scholen sporen leerlingen aan te zoeken op internet, maar als vmbo-leerlingen niet weten waarnaar ze moeten zoeken en op welke manier vinden ze geen informatie op internet. Lesmateriaal moet internetopdrachten bevatten anders gaan leerlingen niet zo zoek. Leerlingen gaven aan graag te willen praten over hun ervaringen als ze bedrijven of scholen bezocht hadden.

Voor mbo-deelnemers waren terugkijkend de informatiebronnen bij het maken van een keuze voor een vervolgopleiding:

- Docenten
- Open dag
- Ouders (zij worden minder genoemd door mbo-deelnemers als door vmbo-leerlingen, het lijkt of ze minder belangrijk worden voor leerlingen. Dit kan met hun ontwikkeling te maken hebben).

Belangrijkste bron voor deze deelnemers is de open dag.

Leerlingen maakten bij hun keuze weinig gebruik van :

- Internet. (brochures worden wel geraadpleegd, internet niet of nauwelijks)
- Iemand uit de sector (beroepsbeoefenaar). Als deelnemers informatie van een beroepsbeoefenaar hebben gekregen wordt dit wel als heel belangrijk bij de keuze genoemd.

Na hun keuze overweegt 1 of de 5 leerlingen te switchen, daarnaast switcht 1 op 5 leerlingen daadwerkelijk omdat:

- Een opleiding niet past bij de leerling
- De opleiding anders is dan op basis van de voorlichting werd verwacht
- Het toekomstperspectief anders is dan verwacht.

Realistische informatie over beroepen en opleidingen is erg belangrijk.

Uit bovenstaande gegevens mag geconcludeerd worden dat het belangrijk is om leerlingen in de praktijk te laten zien wat beroepen inhouden en daarbij beroepsbeoefenaars te betrekken die vertellen over hun werk. Daarbij willen leerlingen niet alleen informatie over het werk zelf, maar ook over de persoon van de beroepsbeoefenaar (wat is dat voor iemand). Advies: betrek beroepsbeoefenaren bij bedrijfsbezoeken (en niet alleen een medewerker P&O) en betrek het bedrijfsleven bij open dagen, zodat leerlingen in contact komen met de mensen achter het beroep dat hen aanspreekt.

In brochures en folders willen leerlingen vooral beelden zien, minder tekst. 20% van de vmbo- én mbo-leerlingen zegt van zichzelf dat ze moeite hebben met lezen. Dit geldt voor elk opleidingsniveau (18% niveau 4 leerlingen zegt moeite te hebben met lezen).

Presentaties van Hiteq over kenmerkend vmbo en kenmerkend vmbo zijn te vinden op de website van Hiteq: www.hiteq.org.